

C A T O¹

Çev.: M. Ali Kaya*

XXV. Cornelius Nepos'un Latin tarihçileri ile ilgili kitabından bir özet

XXV. 1. Marcus Cato, Tusculum kasabasında doğdu. Gençliğinde, henüz bir kamu görevi üstlenmiş değilken, Sabinlerin ülkesinde yaşamıştı. Çünkü orada babasından miras kalan bir arazi vardı. Daha sonra konsullük ve Censorlukta meslektaş olacağı Lucius Valerius Flaccus'un etkisiyle, eski konsul (=censorius) M. Perpenna'nın anlatmayı alışkanlık haline getirmiş olduğu gibi, buradan Roma'ya göç etti. Böylece onun kamu görevlisi olarak sürdüreceği yaşamı başladı. İlk askerlik hizmetine alındığında on yedi yaşındaydı². Quintus Fabius ve Marcus Claudius'un konsullük yaptıkları yılda Sicilya'da Askeri Tribun (=Tribunus Militum) idi. Buradan (Roma'ya) döndüğü zaman C. Claudius Nero'nun ordusuna katıldı. Sena dolaylarında meydana gelen savaşta³- bu savaşta Hannibal'in kardeşi Hadrusbal ölmüştü- onun gayreti büyük övgüyle anıldı. *Quaestor* iken çektiği kura, onun konsul Publius Africanus'un⁴ emri altına girmesini sağladı. Ancak Cato, ona kur'anın gerektirdiği şekilde bağlanmadı⁵ ve dahası onunla yaşamı boyunca hiç uyuşmadı. Gaius Helvius ile birlikte *Aedilis Plebis* seçildi⁶. *Praetor* seçilince onun payına Sardinia Eyaleti düştü⁷. Buradan, daha önceki bir tarihte Afrika'daki görevini tamamladıktan sonra geri dönerken ozan Ennius'u Roma'ya getirmişti. Ben onun bu eyleminin, Sardinia'da kazanılacak bir zaferden daha az değerli olmadığını düşünüyorum⁸.

¹ Cornelius Nepos'un (İ.Ö.99-24) "*De Viris Illustribus*(=Ünlü Kişiler)" adlı eserinden Türkçe'ye çevrilmiştir. Çeviri için Loeb Classical Library'nin kullandığı Latince metin izlenmiştir.

* Doç. Dr. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

² İ.Ö. 215.

³ İ.Ö. 207 yılında meydana gelen bu savaşın daha yaygın bilinen adı Metaurus Irmağı Savaşı'dır . Ayrıca bk. Polybius, *Historia* 11.1-3; Livius, *Ab urbe condita* 27.43 vd.

⁴ Kartacalı Hannibal'i yenen P. Scipio Africanus.

⁵ Bir *Quaestor*'un amiri olan bir Konsul ya da bir *Praetor* ile ilişkisi, bir baba ile oğulun ilişkisi gibidir. Bk. Cicero, *Divinatio in Q. Caeciliam* 61.

⁶ İ.Ö. 199. Ayrıca bk. Livius, *Ab urbe condita* 32.7.13.

⁷ İ.Ö. 198. Ayrıca bk. Livius, *Ab urbe condita* 32.27.2-4. Plutarkhos, *Cato Maior* 6.1-3.

⁸ Ennius'un Cato ile geri dönmesi yalnızca bir tesadüftü. Cato, Ennius'un temsil ettiği eğilimlerin karşısında yer aldı.

2. Lucius Valerius Flaccus ile birlikte konsullük yaptı⁹ ve çekilen kur'a onu Hispania Eyaleti'nin valisi yaptı. Oradan Roma'ya zafer kazandırdı¹⁰. Bu eyalette uzun süre oyalanınca, ikinci kez *konsul* seçilen Publius Scipio Africanus – ilk konsüllüğünde Cato onun *quaestorü* olmuştu- onu eyaletten ayrılmaya zorlamak ve onun yerini kendisi almak istedi. Fakat Scipio'nun -o devletin en üst makamında¹¹ bulunuyor olmasına rağmen- bu girişiminde başarılı olmasına izin verilmedi. Zira o zaman devletin yönetimine güç değil, adalet egemendi. İşte bu olaydan dolayıdır ki Scipio, Senatoya öfkelenmiş ve konsullük görevi sona erince yaşamını Roma'da sivil bir vatandaş olarak sürdürmüştür. Cato ise, aynı Flaccus¹² ile birlikte *Censor* seçildi ve seçildiği bu görevde acımasız oldu. Pek çok soyluyu cezalandırdı. Buna ek olarak, yayınladığı bir emirname (=edictum) savurganlıkları sınırlayan çok sayıda yeni önleme yer verdi¹³.

Yaklaşık olarak seksen yıl boyunca, gençlik çağından yaşamının sonuna kadar, devlet adına düşmanlıkların hedefi olmaktan asla vazgeçmedi. Ancak o, pek çok kişinin saldırısına rağmen saygınlığından hiç bir şey kaybetmediği gibi, yaşadığı süre boyunca yürekli eylemlerinin övüldüğünü açıkça gördü.

3. O, ilgilendiği her işte sıradışı etkin bir adam oldu. Çünkü o, hem uzman bir çiftçi, hem mahir bir avukat, hem büyük bir komutan, hem de övgüye layık bir hatip¹⁴ idi. Edebiyata büyük sevgisi vardı. Edebi çalışmalarına yaşlılığında başlamış olmasına rağmen yine de bu alanda öylesi bir ilerleme kaydetti ki, gerek Yunanistan'ın gerekse İtalya'nın tarihi hakkında onun bilmediği herhangi bir şey bulmak kolay kolay olası değildir.

Nutuklarına gençlik çağlarından itibaren başladı. Tarih kitapları yazmaya karar verdiği zaman yaşlı bir adamdı. Onun bu kitaplarından yedi tane vardır. İlk kitapta, Roma halkının krallarının tarihini yazdı. İkinci ve üçüncü kitaplarda İtalya'daki tüm kent devletlerinin kökenlerini inceledi. Yapıtının bütününe *Origines* (=kökenler) adını vermiş olmasını nedeni, öyle görülüyor ki bundandı. Sonra dördüncü kitapta, Birinci

⁹ İ.Ö. 195. Ayrıca bk. Livius, *Ab urbe condita* 33.42.7; 34.1.7 ve 5.2.

¹⁰ Cato'nun İspanya'da kazandığı zaferler ve bunlar dolayısıyla Roma'daki zafer töreni konusunda bk. Livius, *Ab urbe condita* 33.43.5; 34.11-12. Valerius Maximus, *Factorum et dictorum memorabilium libri novem* 4.3.11. Plutarkhos, *Cato Maior* 10-11. Cicero, *Divinatio in Q. Ceaciliam*. 66. Plinius, *Naturalis Historia* 14.91.

¹¹ Princeps Senatus.

¹² Lucius Valerius Flaccus.

¹³ *Censor*'ün edictum'u (=emirnamesi), görevi selefinden devraldığında, önceden var olan çok sayıda geleneksel önlemi (*edictum tralaticium*) içerirdi. Selefinden görevi devralan *Censor*'ler tarafından bunlara zaman zaman yenileri eklendi. Cato ayrıca Senatus'a üye kaydetme konusunda da değişiklikler yaptı. L. Flamininus'un senatorlüğüne son verdi. Atlıları da bu yönde değerlendirdi ve L. Scipio'nun atını aldı. Bu konularda bk. Livius, *Ab urbe condita* 39.42.5; 39.44.9; Valerius Maximus, *Factorum et dictorum memorabilium libri novem* 2.9.3; 4.5.1; Plutarkhos, *Cato Maior* 17-19; *Flamininus* 18.3-19.

¹⁴ Cato, zamanının en büyük hatibiydi.

Kartaca Savaşını anlattı, beşinci kitabı ise İkinci Kartaca Savaşı'nı içerir. Bu savaşların tamamı özet olarak anlatıldı. Sonraki savaşları -bu savaşlar Lusitaniyalıları yağmalayan Servius Galba'nın Praetörlüğüne¹⁵ kadar olan zamanda yapılmış olan savaşlardır- yazarken de aynı özet anlatım yöntemini benimsedi. O, bu savaşlara komuta edenlerin adlarını vermedi. Ancak olayları isimlerden söz etmeksizin nakletti. İtalya ve İspanya'da ortaya çıkan olaylar ile bu ülkeleri ilgilendiren değerli bilgileri aynı kitaplarda aktardı. Bunu yaparken çok titiz ve dikkatli oldu, asla öğreti amacı gütmeydi.

Onun yaşamı ve özellikleri konusundaki ayrıntıları, Titus Pomponius Atticus'un ricasıyla, yaşamını ayrıca ele alacağımız bir kitapta yazacağım. Bu yüzden Cato'yu merak edenlere o kitabı tavsiye edebiliriz.

Çev.: Doç. Dr. M. Ali Kaya

---

¹⁵ İ.Ö. 151. Ayrıca bk. Livius, *Perioca* 48. Cicero, *Brutus* 89. Valerius Maximus, *Factorum et dictorum memorabilium libri novem* 8.1.2. Suetonius, *Galba* 3.

